

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme Araçları Hakkında Görüşleri¹

The Views of Social Studies Teachers about Assessment Instruments

Ufuk Karakuş ² & Bahriye Develioğlu ³

Geliş/Received: 30.05.2021

Kabul/Accepted: 24.11.2021

Öz

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma betimsel analiz modeli uygun olarak tasarlanmış nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'nın Pursaklar ilçesinde görev yapmakta olan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler basit frekans yöntemiyle kategorize edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin, tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarına olumlu yaklaşımlarına rağmen, klasik ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma eğiliminde oldukları görülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin daha çok klasik ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih etmelerinin sebepleri ise; hazırlama, uygulama ve objektif değerlendirmede kolaylık sağlamasıdır. Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarının tercih edilmeme sebepleri ise; sosyal bilgiler eğitimi için ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olması, sınıfların kalabalık olması ve öğretmenlerin bu ölçme araçlarına aşına olmamasından kaynaklanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, ölçme ve değerlendirme, tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçları, klasik ölçme ve değerlendirme araçları

Abstract

The aim of this study is to reveal the opinions of social studies teachers about the assessment and evaluation instruments they use in social studies lessons and to examine the application examples in this direction. The research is a qualitative study designed in accordance with the descriptive analysis model. The working group of the research consists of 20 social studies teachers working in Pursaklar district of Ankara. The findings obtained in the research were analyzed by content analysis and document review method. Considering the results of the research, it was seen that although social studies teachers approached complementary assessment and evaluation instruments positively, they tended to use classical assessment and evaluation instruments more. The reasons why social studies teachers prefer more classical assessment and evaluation instruments is that they provide convenience in preparation, application and objective evaluation. The reasons why complementary assessment and evaluation instruments are not preferred are due to the insufficient number of weekly lesson hours allocated

¹ Bu araştırma ikinci yazarın birinci yazar danışmanlığında tamamladığı Yüksek Lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

² Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı. E-posta: ukarakus@gazi.edu.tr

³ Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. E-posta: bahriyedevelioğlu@gmail.com

for social studies education, the crowded classrooms and the fact that the teachers are unfamiliar with these assessment instruments.

Keywords: *Social studies, assessment and evaluation, complementary assessment instruments, classic assessment instruments*

1. GİRİŞ

Eğitim bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren en önemli unsurlardan biridir. Öyle ki eğitim bir ülkenin sosyal, siyasi ve ekonomik unsurlarını önemli bir ölçüde etkilemektedir. Eğitimin varlığı ilk insanın ortaya çıkmasıyla başlamış, günümüze kadar hızlı bir gelişim ve değişim süreci geçirmiştir. “İstendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme süreci” (Ertürk, 1994, s. 17) ya da “Bireylerin davranışlarını biçimlendirme ve değiştirme süreci” (Tay, 2005, s. 210) olarak tanımlanır. Eğitimin amacı, uygulanmakta olan programda belirlenen hedef davranışları öğrenciye kazandırmaktır. Şayet öğrenci istenen davranışı kazanmışsa amaç gerçekleşmiş demektir. Başarı, eğitimin en önemli sonucudur. Bir öğretim programı öğrencilere kazandırabildikleri oranında başarılı sayılmaktadır. Eğitimde başarı düzeyi, belirli ölçümlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bunu sağlayan ise öğretim sürecinde yapılacak olan ölçme ve değerlendirme etkinlikleridir. İlköğretim Sosyal Bilgiler Programına göre Sosyal Bilgiler;

“bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005, s. 44)

şeklinde tanımlanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2003 yılından başlamak üzere ilköğretim programlarını revize etmek ve geliştirmek için çalışmalar başlatmıştır. Geliştirilen programlar arasında Sosyal Bilgiler Programı da yer almıştır. Yeni programlar 2004-2005 öğretim yılında belirlenen illerde pilot olarak uygulanmış, 2005- 2006 öğretim yılında da tüm Türkiye’de uygulanmaya başlamıştır.

2005–2006 öğretim yılından itibaren uygulanan yeni sosyal bilgiler öğretim programı yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı, bilginin öğrenci tarafından yapılandırıldığı ve öğretmenin rehber olarak kabul edildiği bu yaklaşımla öğretmen merkezli bir öğretimden uzaklaşarak öğrenci merkezli öğretim yöntemi benimsenmiştir. Öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci etkileşimine aile ve çevrenin de katılımı amaçlanmıştır. Öğretim programlarındaki bu değişiklik derslerin içeriğinde, öğretim yöntemlerinde, kullanılan araç ve gereçlerle ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde de değişikliklere neden olmuştur (Gelbal & Kelecioğlu, 2007, s. 136).

Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan Sosyal Bilgiler programında ölçme değerlendirme alanında da birçok değişime gidilmiştir. Yeni programla birlikte ölçme ve değerlendirme sadece öğrenme ürününü değil, öğrencilerin öğrenme süreçlerini de izleme imkanı sunmuştur bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri değiştirilir. Yeni program, değerlendirmeyi öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak görür. Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan Sosyal Bilgiler programında iyi bir değerlendirme sisteminin özellikleri aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2006a, s. 72):

- Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin gelişim düzeylerini gösterir.

- Gelecekteki öğrenme sürecini planlamaya yardımcı olur.
- Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen standartları değerlendirme imkânı verir.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceği ve daha iyi yapabileceğini betimlemeye yardım eder.
- Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencinin kendisine ve velilere öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasına yardımcı olur.
- Öğretim programlarında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
- Öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönlerini ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli bir rol oynar.
- Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlamasına yardım eder.

Ülkemizde yapılan 2005 eğitim reformu, eğitim sürecinin en önemli öğelerinden biri olan ölçme ve değerlendirme etkinliklerini de etkilemiş, ölçme ve değerlendirme alanında kullanılan yöntem-teknik ve araçlar, klasik ve tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme olarak bir ayrım görmüştür (Sönmez & Kılıçoğlu, 2016). Klasik ölçme araçları, bilginin belli zaman diliminde öğrencinin bilgi ve becerilerini ölçmekte ve öğrencilerin başarı durumlarını yansıtmaktadır. Duran, Mıhladız ve Ballıbel (2006)'e göre klasik ölçme araçları, öğrencilerin performanslarını tam olarak yansıtmamakta ve öğrencilerin öğrenme süreçleri hakkında net bilgi vermemektedir. Tamamlayıcı ölçme araçları ise öğrencilerin düşüncelerini analiz edebilmeleri ve kendi öz yeterliliklerinin farkına varmalarını sağlar. Klasik ölçme araçlarının, sosyal bilgiler dersinde yalnızca bilgi düzeyindeki davranışların ölçülmesi esasına dayanması nedeniyle ölçme ve değerlendirme sürecinde yeterli olmadığı düşünülmektedir. Öğrencinin ilgi ve yetenekleri ile birlikte tutum ve becerilerinin de ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde bu iki ölçme aracının birlikte kullanılması gereklidir (Şimşek, 2012).

Yapılan araştırmalarda yeni öğretim programının en çok aksayan kısmının ölçme değerlendirme unsuru olduğu ortaya çıkmıştır (Azrak, 2017; Gelbal & Kalecioğlu, 2007; Koçoğlu & Ekici, 2013; Karakuş, 2019; Karakuş & Öztürk Demirbaş, 2010; Karapınar & Ataman, 2010; Yapıcı & Demirdelen, 2007; Yılmaz, 2017). Sosyal bilgiler dersine giren öğretmenler yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak ders işlese bile yapılan ölçme ve değerlendirme faaliyetleri davranışçı yaklaşıma uygun olarak gerçekleştirildiği görülmüştür.

Kaynaklar tarandığında değişen öğretim programının ölçme değerlendirme üzerindeki etkisini gözlemlemek için az sayıda çalışma olduğu ve bu konuda daha çok çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçları konusundaki düşüncelerini, tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih etme nedenlerini ve bu araçları kullanırken karşılaştıkları sorunları belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanım amaçları nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki düşünceleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde tercih ettikleri ölçme ve değerlendirme araçlarına dair düşünceleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştıkları sorunlara dair düşünceleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, betimsel (Descriptive Research) araştırma modeli olan tarama (survey) yöntemi ile veriler toplanmıştır. Selltiz, Johada, Deutsch ve Cook (1959; Akt. Karasar, 2006) araştırma modelini araştırmanın amacına en uygun ve ekonomik şekilde verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli şartların düzenlenmesi olarak belirtmiştir. Karasar (2006), tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olarak tanımlamıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara İlinin Pursaklar İlçe merkezinde bulunan orta okullarda çalışan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma yapılacak yerin seçilmesinde, araştırmacının ulaşım olanağının elverişli olması, araştırma maliyetinin göz önüne alınması, araştırma yapılacak öğretmen mevcudu ve gerekli izinlerin verilmesi, öğretmenlerin uygulama için istekli ve iş birliğine gönüllü olması gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca, araştırmaya ekonomiklik (zaman-emek-para) katması amacıyla erişilmesi kolay olan öğretmenler seçilmiştir. Bu nedenle araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi, araştırmanın erişilmesi kolay birey veya bireylerin araştırma sürecine dahil edilmesi olarak açıklanabilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli veriler yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanarak toplanmıştır. Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular hakkında derinlemesine bilgi sağlamak amacıyla ilgili kişilerden veri toplamayı amaçlayan bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2016, s. 153). Araştırmanın herhangi bir aşamasında kullanılabilir. Anketlere nispeten karmaşık sorular ve yönergeler araştırmacıya anında açıklanabilir.

Veri toplama aracı geliştirilirken öncelikle literatür taranmış ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları ölçme araçlarıyla ilgili görüşleri alınmıştır. Bu aşamadan sonra 2 uzman, 2 öğretmenden oluşan uzman takımının görüşleri alınarak 10 soruluk havuz oluşturulmuştur. 2 soru konusunda fikir birliğine ulaşamadığı için 2 soru çıkartılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu 8 soruyu kapsamıştır. Hazırlanan görüşme formu uzman görüşüne başvurularak gerekli son düzenlemeler yapıldıktan sonra kullanılmıştır. Araştırma 18/01/2021 – 24/04/2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcı öğretmenlerin okulda buldukları günlerde randevu alınarak yapılmıştır. Görüşmede elde edilen veriler katılımcılardan müsaade istenerek ses kaydına alınmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin isimleri kullanılmamış, her biri için kodlar verilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular araştırmanın alt problemine uygun olarak yorumlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler önce sınıflandırılmış ve araştırmanın alt amaçlarına ilişkin veriler basit frekans yöntemiyle cevaplar kategorize edilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilmesinde şu yollar izlenmiştir:

1. Görüşmeler araştırmacı tarafından yazılı metin haline dönüştürülerek raporlaştırılmıştır
2. Her bir katılımcıya bir kod verilmiştir. Bu kodlar katılımcılarla yapılan görüşme sıralamasına göre “ K1, K2...K20” şeklinde verilmiştir.

3. Görüşme verileri kodlanarak her amaç sorusuna ilişkin kategoriler oluşturulmuştur.
4. Ortaya çıkan bu kategoriler araştırma amaçları çerçevesinde yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine ölçme ve değerlendirme araçlarına yönelik düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

3.1. Birinci alt probleme yönelik bulgular

Görüşmelere katılan öğretmenlere “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanım amaçları nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve doğrultuda katılımcıların yanıtlarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f	%
Akademik Başarı	Öğrenci Başarısını ölçmek Dönem sonu not vermek Neyin ne kadar öğrenildiğini tespit etmek Öğrencilerin beklentilerini belirlemek	10	50%
Dönüt sağlamak	Eksik kalan yerleri belirlemek Tamamlayıcı eğitim vermek Pekiştirme sağlamak	6	30%
Hazır bulunuşluğu belirlemek	Öğrenmeye hazır hale getirme Öğrenciyi derse hazırlama Öğrencinin önceki bilgilerini kontrol etme	2	10%
Düzye belirlemek	Öğrencinin hangi düzeyde olduğunu tespit etmek Öğrenci düzeyine göre öğrenme etkinliğini belirleme	2	10%
Toplam		20	100%

Tablo 1 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin 10’u (%50) öğrencilere puan verebilmek yani başarılarını ölçmek için ölçme araçlarını kullandığını belirtmiştir:

“Öğrencilerin durumunu değerlendirmek sonuçları görebilmek için öğrencinin ne durumda olduğunu bu araçları kullanarak öğrenebiliyoruz öğrenciye de bir not vermemiz lazım en çok bunun için.” (K6)

“Öğrencilerin belirlenen hedef kazanımlara hangi düzeyde ne kadar ulaştığını görebilmek ve hangi öğrencinin ne kadar öğrendiğini belirlemek için kullanıyorum” (K7)

Katılımcı öğretmenlerden 6’sı (%30) geri dönüt ve pekiştirme sağlamak amacıyla kullandığını belirtmiştir. Dönüt vermeye ve pekiştirme yapabilmek için ölçme araçlarını kullanan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Kendi yaptığım süreci değerlendiriyorum. Sınavlarda bir öğretme sürecidir hem öğrenilmesini sağlıyorum hem de kendi eksikliklerimi anlaşılmayan konuları görüyorum.” (K12)

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 2 kişi (%10) öğrencilerin ölçme ve değerlendirme işlemlerini öğretim etkinliklerinin başında, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını belirleme gayesi ile yaptıklarını ifade etmişlerdir:

“Öğrencilerin ne bilip bilmediğini öğrenmek yani ilk olarak hazırbulunuşluklarını tespit edebilmek amacıyla kullanıyorum” (K20)

Araştırmaya katılan 2 öğretmen (%10) ise öğrencilerin düzeylerini belirlemek amacıyla ölçme ve değerlendirme araçlarını kullandıklarını şöyle belirtmişlerdir:

“Çocukların neyi ne kadar öğrendiklerini test etmek amacıyla yapıyor ve kullanıyoruz bu araçları öğrencinin hangi düzeyde olduğunu böylece görebiliyoruz.” (K11) yanıtını vermiştir.

3.2. İkinci alt probleme yönelik bulgular

Araştırmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki düşünceleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerim bu araçları yeterli bulma ve veya bulmama durumları irdelenmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Ölçme Değerlendirme Araçlarını Yeterli Bulma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların Görüşleri	f	Yüzde
Yeterli	10	50%
Yeterli Değil	10	50%
Toplam	20	100%

Tablo 2’ e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %50’si programda belirtilen ölçme ve değerlendirme araçlarının bazı konularda eksiklikleri olduğunu fakat buna rağmen yeterli olduğunu düşünmektedir. Diğer yarısı ise (%50) bu araçları yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Yetersiz bulan öğretmenlere yetersiz bulmaların nedenleri ile ilgili düşünceleri sorulmuş ve verilen cevaplar doğrultusunda Tablo 3 oluşturulmuştur.

Tablo 3. Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Yetersiz Bulan Öğretmenlerin Yetersiz Bulmalarının Nedenlerine İlişkin Düşünceleri

Temalar	Kodlar	f	Yüzde
Programın uyumsuzluğu	Etkinliklerin sınıfta yapılmasının zor olması	3	30%
	Nota dönüştürmekte sıkıntı yaşanması		
Seviyenin üstünde olması	Öğrenciler davranışçı yaklaşımın getirdiği sınavlara hazırlanması	3	30%
	Öğrenciler için bu araçların zor olması		
Sosyo-ekonomik eşitsizlikler	Bütün öğrenciler bu araçlara katılamaması	3	30%
	Verilen ödevler genellikle veliler tarafın yapılıyor olması		
Nitelik ve nicelik olarak eksik olması	Bütün öğrenciler bu araçlara eşit düzeyde katılamaması	3	30%
	Öğrencilerin ekonomik anlamda eşit olmadığı için bu araçlara ulaşamaması		
Nitelik ve nicelik olarak eksik olması	Ölçme araçlarının çeşitliliğinin az olması	1	10%
Toplam		10	100%

Öğretmenlerin 4’ü (%40) ölçme araçları ile program arasında uyumsuzluk olduğunu dile getirmişlerdir. Bu görüşlerini dile getiren öğretmenlerin düşünceleri şöyledir:

“Sosyal bilgiler yapısı gereği disiplinler arası bir ders bu yüzden mevcut araçları yeterli bulmuyorum. Çeşitliliğin artırılması ve hatta daha eğlenceli ve öğrenci seviyesine uygun hale getirilmelidir.” (K2)

“Hayır yeterli bulmuyorum bilgi odaklı olması gerektiğini düşünüyorum. Yapılanlarla var olan müfredatın uyumlu olduğunu da düşünmüyorum. Uyumlu olsaydı en başta sınav sistemi değişirdi.” (K15)

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 3'ü (%30) programın ve müfredatın öğrenci seviyesinin üstünde olduğunu vurgulamıştır ve buna ilişkin düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Yeterli değil çünkü sınıf ortamına ve öğrenciye değişiyor. Bu yüzden bazen yeterli geliyor bazen ihtiyacı karşılamıyor. Sınıf düzeyinin çok üstünde olan ölçme araçları var biz bunları sınıfta anlatana kadar ders saati bitiyor.” (K16)

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2'si (%20) ise ölçme araçlarının tüm öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerini eşit kabul etmesinden dolayı yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir:

“Ülke genelinde sosyo-ekonomik olarak herkes aynı olsaydı yeterli olabilirdi fakat köy okulları için yeterli olduğunu düşünüyorum.” (K18)

Öğretmenlerin 1 (%10) tanesi de ölçme araçlarının nitelik ve nicelik bakımından eksik bulunduğunu şöyle dile getirmiştir:

“Eksik olduğunu düşünüyorum. Çünkü nitelik anlamında eksik eğer eksik olmasaydı sürekli test kitaplarını kullanıyor olmazdık. Nicelik bakımından da eksik buluyorum aynı araçları kullanmamız demek ki eksikliğin olduğunu gösteriyor.” (K3) cevabını vermiştir.

3.3. Üçüncü alt probleme yönelik bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde tercih ettikleri ölçme ve değerlendirme araçlarına dair düşünceleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar doğrultusunda öğretmenlerin tercih ettiği ölçme araçlarının tablosu oluşturulmuştur. Tablo 4’de öğretmenlerin tercih ettiği araçlar gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tercih ettiği ölçme ve değerlendirme araçları

Kullanılan Ölçme Araçları	f	Yüzde
Çoktan Seçmeli Sorular	20	100%
Doğru-Yanlış Maddeleri	20	100%
Kısa Cevaplı Sorular	18	90%
Kavram Haritaları	18	90%
Dilsiz Haritalar	18	90%
Açık Uçlu Sorular	17	85%
Eşleştirme Soruları	17	85%
Proje	16	80%
Kelime İlişkilendirme Testleri	12	60%
Sözlü Yoklamalar	11	55%
Performans	11	55%
Öz Değerlendirme	10	50%
Görüşme	7	35%
Tutum Ölçekleri	7	35%
Kontrol Listesi	6	30%
Gözlem Formları	6	30%
Rubrik	5	25%
Tanılayıcı Dallenmiş Ağaç	5	25%
Yapılandırılmış Grid	4	20%
Grup Değerlendirme	4	20%
Portfolyo	2	10%
Akran Değerlendirme	1	5%

Tablo 4'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdiği yanıtlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (%100) çoktan seçmeli sorular ve doğru-yanlış maddelerini kullanmayı tercih etmektedir. En çok tercih edilen ikinci ölçme aracı ise (%90) kısa cevaplı sorular, kavram haritaları ve dilsiz haritalar olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin en az tercih ettikleri ölçme ve değerlendirme araçları ise (%5) akran değerlendirme, (%10) portfolyodur.

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere “en sık kullandıkları ölçme araçları hangileridir?” sorusu sorulmuş ve bu bağlamda tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçları İçerisinde En Sık Kullandıkları Ölçme ve Değerlendirme Aracı Hangisidir Sorusuna İlişkin Görüşleri

En Çok Kullandıkları Ölçme Aracı	f	Yüzde
Çoktan Seçmeli	18	90%
Sözlü Yoklama	1	5%
Kısa Cevaplı Sorular	1	5%
Toplam	20	100%

Tablo 5 incelendiğinde 18 (%90) öğretmenin en fazla tercih ettiği ölçme aracının çoktan seçmeli maddeler olduğu görülmüştür. 1 (%5) öğretmenin en sık kullandığı ölçme aracı sözlü yoklamalar olurken 1(%5) sosyal bilgiler öğretmenin en fazla tercih ettiği ölçme aracı ise kısa cevaplı sorular olmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun 3. Sorusunda katılımcı öğretmenlere “derslerinde kullandıkları ölçme araçları hangisidir sorusu sorulmuş bu sorunun cevabı alındıktan sonra görüşme formunda yer alan ölçme araçlarından hangisini en fazla tercih ediyorsunuz ve sebebi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Buna ilişkin veriler tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine En Çok Tercih Ettikleri Ölçme Araçlarını Kullanma Sebeplerine Dair Görüşleri

Tema	Kodlar	f	Yüzde
Pratik olması	Hazırlanması kolay olması Kalabalık sınıflarda aynı anda birçok kişiye uygulanabilmesi Kazanımlarını en kolay yoldan kazanılıp kazanılmadığını görülebilmesi	6	30%
Zamandan tasarruf sağlaması	Uygulamaların zaman almaması Ders saatlerinde kalabalık sınıflarda uygulanabiliyor olması Konuların yetiştirilebiliyor olması	4	20%
Deneyimlere	Çoktan seçmeli soruların uygulamasının tanidik olması Öğrencilerin aşına oldukları araçlarda daha başarılı olduklarını düşünülmesi	3	15%
Sorunsuz uygulama	Uygulamada sorun yaşanmaması	2	10%
Merkezi sınavlar	Merkezi sınavlarda bu araçlarla karşılamak olmaları	2	10%
Kapsam geçerliliği	Geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olması	2	10%
Puanlamanın objektifliği	Değerlendirme yapılırken yanlı davranmak zorunda kalmıyoruz	1	5%
Toplam		20	100%

Öğretmenlerin 6'sı (%30) en fazla kullandığı ölçme aracının hazırlanmasının, uygulanmasını ve değerlendirmesinin kolay olmasından dolayı tercih ettiklerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Çoktan seçmeli kullanıyorum kullanışlı, kolay ve hızlı oluyor. çocuklar için ortak bir standart sağlıyor.” (K5)

“Kolay ulaşılabilir olması ve çeşitliliğinin fazla olması nedeniyle çoktan seçmeli soruları kullanıyorum. Konu yoğunluğu fazla ve başka soru hazırlamaya vakit bulamıyoruz kolay ulaşabildiğimiz bu tarz sorular kurtarıcı oluyor.” (K12)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4'ü (%20) en fazla kullandıkları araçların zamandan tasarruf sağlamasından dolayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“En fazla kullandığım çoktan seçmeli ve sözlü yoklamalar bu ikisini tercih etmemin sebebi konu yoğunluğu var zamandan tasarruf sağlıyorum.” (K7)

“Çoktan seçmeli çünkü sınava öğrenci hazırlıyoruz. Sınıfların mevcudu fazla bu araçlar sayesinde zamandan tasarruf sağlıyorum.” (K10)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 3'ü (%15) en fazla kullandıkları aracı tercih etmesinin sebebini geçmiş deneyimlerine dayanarak kullandıklarını aşina oldukları araçları tercih ettiklerini söylemişlerdir:

“En fazla çoktan seçmeli kullanıyorum çünkü hem pratik olduğunu hem de hakkında yeterli bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum.” (K14)

Katılımcı öğretmenlerin 2'si (%10) uygulamanın sorunsuz ilerlemesinden herhangi bir sorun yaşamamalarından dolayı bu araçları en fazla tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Sınıf düzeyine göre değişiyor tabi ki ama genel olarak kullandığım çoktan seçmeli hem sınav sisteminden ötürü hem de uygulaması daha sorunsuz öğrencilerin genelde kullandıkları ölçme aracı olduğu için sorun yaşamıyorum” (K9)

Öğretmenlerin 2'si (%10) yapılan merkezi sınavların bu ölçme araçlarını kullandığı için en fazla tercih ettiklerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Ülkemizde bir sınav gerçeği var öğrencileri bu sisteme alıştırmak nedeniyle çoktan seçmeli test maddelerini kullanıyorum. (K17)

Öğretmenlerin 2'si (%10) en fazla tercih ettikleri ölçme aracının kapsam geçerliliğinin yüksek olmasından dolayı kullandıklarını şöyle ifade etmişlerdir:

“Çoktan seçmeli soruların genel olarak geçerlilik ve güvenilirliklerinin yüksek olduğunu düşünüyorum”. (K1)

1(%5) öğretmen ise en fazla tercih ettiği aracın puanlamasının objektif olduğu için tercih ettiğini şöyle ifade etmiştir:

“Sınava yönelik hayatın her alanında bu tarz sorular görecekle ve değerlendirmesi daha objektif bulduğum için çok fazla kullanıyorum” (K20)

Araştırma kapsamında katılımcı öğretmenlere görüşme formunda yer alan ölçme araçlarından hangilerini en az tercih ediyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda en az kullandıkları ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin En Az Tercih Ettikleri Ölçme Araçlarına İlişkin Bulgular

En Az Kullandıkları Ölçme Aracı	f	Yüzde
Akran Değerlendirme	5	25%
Rubrik	4	20%

Açık Uçlu Sorular	3	15%
Sözlü Yoklama	1	5%
Proje	1	5%
Portfolyo	1	5%
Yapılandırılmış Grid	1	5%
Kelime İlişkilendirme Testleri	1	5%
Doğru-Yanlış Maddeleri	1	5%
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	1	5%
Grup Değerlendirme	1	5%
Toplam	20	100%

Tablo 7'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerin en az tercih ettiği araç %25 (5 kişi) ile akran değerlendirmesidir. Akran değerlendirmesini sırasıyla %20 (4kişi) ile rubric, %15(3 kişi) açık uçlu sorular ve diğerleri izlemektedir.

Tablo 8. Araştırmamızda Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin En Az Tercih Ettikleri Ölçme Araçlarını Kullanmama Sebeplerine Dair Görüşleri

Cevap Türleri	f	Yüzde
Öğretmenlerin ölçme araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması	7	35%
Zaman alması	5	25%
Öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri	4	20%
Sınıf mevcutlarının fazla olması	2	10%
Merkezi sınavlarda bu araçların kullanılmaması	1	5%
Sınıf düzeyinin uygun olmaması	1	5%
Toplam	20	100%

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun 3. Sorusunun devamında sorulan sosyal bilgiler öğretmenlerinin en az tercih ettikleri ölçme araçlarını kullanmama sebeplerine öğretmenlerin verdikleri cevaplar tablo 8'de gösterilmiştir.

Öğretmenlerin 7'si (%35) tercih etmedikleri ölçme araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünen bazı öğretmenlerin düşünceleri şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Rubrik ve yapılandırılmış gridi hiç kullanmıyorum bu iki kavramın ne olduğunu bilmiyorum işe yarayabilir ama benim çok bir fikrim yok.” (K5)

“Tanılayıcı dallanmış ağacı ilk defa duydum. Uygulamayı bilmiyorum fikrim olmadığı için kullanmıyorum.” (K19)

Öğretmenlerin 5'i (%25) kullanmadıkları ölçme araçlarının çok zaman almasından dolayı tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Zaman aldığını düşünen öğretmenler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Şu süreçte birçok şeye fırsat bulamadığımız için kullanamıyorum. Uzaktan eğitim olmadan önce ders kitaplarının sonundaki akran değerlendirme, öz değerlendirmeyi kullanıyorduk şimdi hiç kullanamıyorum onlara vakit kalmıyor.” (K16)

Katılımcı öğretmenlerin 4'ü (%20) tercih etmedikleri ölçme araçlarını öğrencilerin kendilerini tam ifade edemediklerini ve bu araçları kullanmakta yetersiz oldukları için kullanmadıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“En az kullandığım açık uçlu sorular kendi açımdan değerlendirmesinin çok objektif yapıldığını düşünmüyorum. Aynı zamanda öğrenciler iki kelimeyi yan yana getirip cümle oluşturamıyorlar bu yüzden kullanmıyorum.” (K4)

“Akran değerlendirmesi kullanmıyorum çünkü çocukların başarılı bir şekilde karar verici olabileceklerini düşünmüyorum.” (K15)

Öğretmenlerin 2’si (%10) yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan ölçme araçlarından en az kullandıklarını sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı tercih etmediklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Sınıf mevcutlarının kalabalık olması farklı seviyelere uygun olmaması, uygulama ve hazırlama güçlüğü nedeniyle tercih etmiyorum.” (K20)

Öğretmenlerin 1’i (%5) merkezi sınavlarda kullanılmayan araçları en az tercih ettiğini şu şekilde belirtmiştir:

“Vakit kaybetmek istemiyorum çünkü çocukların hazırlandığı bir sınav var sınava yönelik ilerliyorum sınavlarda kullanılan ölçme araçlarını tercih ediyorum o yüzden.” (K9)

Öğretmenlerin 1’i(%5) bu araçların sınıf düzeyine uygun olmadığı için kullanmadığını şu şekilde belirtmiştir:

“Bazı ölçme ve değerlendirme araçlarını sınıf düzeylerine uygun bulmuyorum o yüzden kullanmıyorum.” (K1) yanıtını vermiştir.

3.4. Dördüncü alt probleme yönelik bulgular

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştıkları sorunlara dair düşünceleri nelerdir?” sorusuna yönelik katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar tablo 9 de gösterilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Araçlarını Kullanırken Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f	Yüzde
Ders saatlerinin yetersiz olması	Çeşitli araçları kullanmaya vakit bulunmaması. Bu araçların kullanılması ile konuların yetişmemesi. Müfredatı yetiştirmek ile uğraşılması. Değerlendirmeyi etkili yapmak için zamanın yeterli bulunmaması	8	40%
Ölçme araçlarının tanınmaması	Performans ve proje görevlerini nasıl yapılacağına bilinmemesi. Eksiklerin olması ve zamanla düzeleceğinin düşünülmemesi Kurs alınmasına rağmen yeterli olunmadığının düşünülmesi	5	25%
Şans faktörü	Klasik ölçme araçlarının anlık olması Bilmeyen öğrencinin de yüksek alma ihtimalinin olması.	3	15%
Dönüt sağlanamaması	Öğrencinin kendi emeği ile yapmadığı için dönüt sağlanamaması. Klasik Ölçme araçlarında tam olarak geri dönüt verilmemesi.	2	10%
Objektif değerlendirme yapılamaması	Öğrencilerin tanınması nedeniyle ister istemez yanlılık meydana gelebilmesi.	1	5%
Sınıf mevcutlarının fazla olması	Kalabalık sınıflarda uygulama da ve değerlendirme de sorun olması	1	5%
Toplam		20	100%

Görüşmenin dördüncü sorusunda öğretmenlere derslerinde ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştıkları sorunlar nelerdir sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda tablo 13 oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Öğretmenlerden 8’i (%40) ders saatlerinin yetersiz olmasını büyük bir sorun olarak görmüş ve düşüncelerini şöyle belirtmişlerdir:

“Genellikle herhangi bir sorun yaşamıyorum. Eğer sıkıntı olarak gördüğüm bir durum olarak soruyorsanız ders saatlerimiz biraz daha fazla olsaydı daha nitelikli ve daha çok vakit harcayıp bireysel farklılıkların daha çok üzerinde durabilirdim.” (K1)

“Bence en büyük sorun zaman, süre yetmediği için birçok ölçme aracını kullanamıyoruz. Çözüm önerisi olarak ders saatleri arttırılmalı”. (K2)

Öğretmenlerin 5’ i (%25) öğrencilerin ölçme araçlarına yabancı olması ya da anlamamasından dolayı sorun yaşadıklarını şöyle ifade etmişlerdir:

“Çocuklar ölçme aracını nasıl kullanacaklarını soruları nasıl yanıtlayacaklarını bilmiyorlar. Bunun için çözüm diğer derslerde de bu araçlar kullanılırsa öğrencilerin aşinalıkları artar”. (K10)

“Sorun çocukların bazıları ölçme araçlarını anlayamıyorlar. Açıklamalarda bulunulmasına rağmen sıkıntı yaşıyoruz. Ölçme araçlarının nasıl kullanıldığını bilmiyorlar”. (K19)

Katılımcı öğretmenlerin 3’ü (%15) şans faktörünün değerlendirme de etkili olmasını sorun olarak ifade etmişlerdir:

“Sorun demeyelim ama beni rahatsız eden şey bilmeyen öğrencilerin kullandığımız çoktan seçmeli testlerle şans faktörü ile yüksek not almaları aslında tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanarak bunu ortadan kaldırebiliriz fakat zaman yok.” (K11)

Öğretmenlerin 2’si (%10) öğrencilerden dönüt sağlayamamanın ölçme ve değerlendirme araçlarının etkililiğini göremedikleri için sorun olarak ifade etmişlerdir:

“Dönüt sağlayamıyorum. Geri dönüt veremiyoruz. Genellikle bilgi düzeyini ölçüyoruz öğrenci dersi önemsemiyor.” (K15)

Katılımcı öğretmenlerden 1’i (%5) değerlendirmenin objektif yapılamamasının sorun oluşturduğunu şöyle belirtmiştir:

“Değerlendirmenin objektifliğini yapamamak bence sorun Örneğin açık uçlu sorularda objektif değerlendirme yapılamıyor bunun için değerlendirmesi daha objektif olan araçlara yöneliyorum.” (K4)

Katılımcı olan öğretmenlerin 1(%5) sınıf mevcutlarının kalabalık olmasını sorun olarak ifade etmiştir.

“Sınıf mevcutları çok kalabalık, zaman kısıtlı çeşitli araçları kullanamıyoruz kullandıklarımızın şans faktörü ile yüksek not alma ihtimalleri yüksek yani öğrenci bilmediği halde hedefe ulaşmış kabul ediyoruz sorunlar bunlar” (K14)

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır.

Katılımcı öğretmenler, ‘‘Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanım amaçları nelerdir?’’ sorusuna öğretmenlerin daha çok ölçme ve değerlendirme araçlarını öğrencilerin akademik başarılarını ortaya koyabilmek amacı ile kullandıkları belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak dönem sonunda öğrenciye bir not verilmesi gerektiği durumundan kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgunun sonucu Gelbal ve Kalecioğlu’nun (2007), yapmış olduğu araştırma ile ortaktır. Bir diğer dikkat edilmesi gereken bulgu ise katılımcı öğretmenlerin ülkemizde yapılan merkezi sınavlara öğrenci yetiştirmek amacı ile ölçme değerlendirme araçlarını kullanmaya meyilli olduklarıdır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler eğitim-öğretim sürecinde öğrencilere geri dönüt ve pekiştirme sağlamak amacıyla da ölçme ve değerlendirmeyi kullanmaktadırlar. Bulgulara göre

katılımcı öğretmenler eğitim-öğretim sürecinin başında öğrencinin bilgi düzeyini belirlemek ve hazır bulunuşluklarını ortaya koymak amacı ile ölçme ve değerlendirme araçlarından çok az faydalanmaktadır.

Katılımcı öğretmenler'' Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki düşünceleri nelerdir?'' alt problemine yönelik görüşleri şöyledir: öğretmenlerin yarısı programda yer alan ölçme ve değerlendirme araçlarını yeterli ve uygulanabilir görüyorken diğer yarısı sosyal bilgiler öğretim programını ölçme ve değerlendirme faaliyetleri bakımından yeterli ve uygulanabilir bulmadığıdır. Bu duruma neden olarak da öğretim programının amaçları ile ölçme ve değerlendirme araçları arasında uyumsuzluk olduğunu belirtmişlerdir ve örnek gösterilecek uygulamaların olmadığı ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler dersi için sunulan imkanlara göre uygulanabilir değildir. Bir diğer veri ise araştırmaya katılan öğretmenlerin merkezi sınavlar ile sosyal bilgiler öğretim programının uyuşmadığını düşünmeleridir. Eğitim öğretim programının yapılandırmacı yaklaşım geleneğine uygun amaçlar içerirken öğrencilerin girmiş olduğu merkezi sınav uygulamalarının davranışçı geleneğe uygun hedefleri değerlendiriyor olması çelişkili bir durum olarak ifade edilmiştir. Bu veri Karapınar ve Ataman'ın (2010) ve Ekem'in (2019) yapmış olduğu çalışmada katılımcı öğretmenler tarafından ifade edilen bir başka ortak sonuçtur.

Yapılan bu araştırmada elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu genellikle klasik ölçme ve değerlendirme araçlarını tercih etmektedir. Bunun sebebi ise içerik analizinde elde edilen verilere göre; hazırlama, uygulama ve puanlama açısından kullanışlı olması, zamandan tasarruf sağlaması ve öğretmenlerin ölçme değerlendirme araçlarına aşina olmalarıdır.

Araştırmada katkı sağlayan öğretmenlerin en çok tercih ettiği ölçme ve değerlendirme aracının çoktan seçmeli sorular olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin ise öğrencileri merkezi sınavlara hazırlamak olduğu elde edilen bir başka bulgudur. En çok tercih edilen ölçme aracının çoktan seçmeli sorular olması sonucu, Kılıç (2010), Yılmaz'ın (2017) ve Ekem'in (2020) yapmış olduğu çalışmanın ortak sonucu olduğu görülmüştür. Öğretmenlere göre klasik ölçme ve değerlendirme araçlarının her konuya uygun hazırlanabilmesi, uygulanabilmesi ve değerlendirmesinin pratik olması ve kapsam geçerliliği sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir.

Katılımcı Öğretmenlerin en çok tercih ettiği tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçları ise kavram haritaları ve dilsiz haritalardır. Bu durumun temel sebebi ise, eğitim-öğretim yılı içinde ders süresinde her iki aracın sosyal bilgiler dersine uygunluğu ve ders anlatırken materyal olarak kullanılmasından dolayı olduğu araştırmada elde edilen önemli bir veridir. Bu bulgu öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim Araştırmada elde edilen verilere göre öğretmenlerin en az tercih ettikleri ölçme ve değerlendirme araçları ise, akran değerlendirme, yapılandırılmış grid ve tutum ölçekleridir. Bu bulgular Çelikkaya, Karakuş ve Öztürk Demirbaş'ın (2010) ve Yalçınkaya'nın (2010) yapmış olduğu çalışmanın sonuçları ile birbirine yakındır. 2010 yılında yapmış oldukları çalışmada tutum ölçeği ve yapılandırılmış grid'in en az tercih edilen ölçme aracı olduğunu ortaya koymuşlardır. Yine araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmenlerin bu ölçme ve değerlendirme araçlarını daha az kullanmalarının en önemli sebepleri bu araçların hazırlama, uygulama ve puanlama sıkıntıları ve öğretmenlerin bu araçlara tam anlamıyla hakim olmamalarına dair düşünceleridir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken karşılaştığı sorunlar: etkinlikleri hazırlama, uygulama ve puanlama için yeterli sürenin olmayışı, puanlamadan kaynaklanan sorunlar, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, öğrencinin ve öğretmenlerin ölçme araçlarına aşina olmamaları ya da hakkında yeterli

bilgiye sahip olmamaları ve şans faktörünün değerlendirmeyi etkilemesidir. Katılımcı öğretmenler ölçme ve değerlendirme ile ilgili eğitim verilmesini ve ders saatlerinin arttırılmasını çözüm önerileri olarak sunmuşlardır. Şans faktörünün etkisini azaltmak için tamamlayıcı ölçme araçlarını kullanarak süreci kontrol edebileceklerini ifade etmişlerdir. Benzer bir fikir Karapınar ve Ataman'ın (2010) çalışmasında da dile getirilmiştir. 2010 yılında yapılan çalışmada öğretmenler ölçme ve değerlendirme işlemleri hakkında bilgi sahibi olabilmek için işleri yürütmek için açılacak bir birim ile çoğu problemin çözülebileceğini dile getirmiştir.

Etik Beyan: Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanmasında, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Yazarların makaleye katkı oranları eşittir. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz. Ayrıca Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 12.01.2021 tarih ve 01 sayılı toplantısında 2021-116 numaralı kararı ile etik kurul izni onaylanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama izni alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Atılgan, H., Yurdakul, B., ve Öğretmen, T. (2012). Öğrenci başarısının belirlenmesinde bağıl ve mutlak değerlendirme üzerine bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 79-98.
- Azrak, Y. (2017). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ölçme-değerlendirme okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sayfasından> erişilmiştir.
- Baykul, Y. & Turgut, F. M., (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, H. & Yiğittir, S. (2015). Sosyal bilgilerde ölçme ve değerlendirme., B. Tay & A. Öcal. (Ed.). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 223-290). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. & Öztürk Demişbaş, Ç. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştığı sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 57-76.
- Demirel, Ö. (2014). *Kuramdan uygulamaya program geliştirme*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Duran, M., Mıhladız, G. & Ballıel, B. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin tamamlayıcı değerlendirme yöntemlerine yeterlilik düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2, 26-37.
- Ekem, K. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Ölçme Ve Değerlendirme Yöntemlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ercan, F., Taşdelen, A. & Ercan, N. (2010). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla bilişsel yapının ve kavramsal değişimin gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(2), 136-154.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.

- Geçit, Y. & Kartal, A. (2010). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi araştırma konuları üzerine bir inceleme, *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 101-107.
- Gelbal, S. & Kalecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkında yeterlilik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Karakuş, H. (2019). *6. sınıf sosyal bilgiler kitaplarının alternatif ölçme ve değerlendirme anlayışı açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Karakuş, U. & Öztürk Demirbaş, Ç. (2011) Coğrafya öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanım düzeyleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 71-86. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/442616> sayfasından erişilmiştir.
- Karapınar, Y. & Ataman, M. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler programlarındaki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 9(2), 776-791. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038073/5000036930> sayfasından erişilmiştir.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. Sage: Beverly Hills.
- MEB (2006b). Öğretmen Yeterlikleri. *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 2590.
- MEB (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Koza Yayıncılık.
- MEB. (2006a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Merey, Z. & Kılıçoğlu, G. (2009). Yansıtıcı soruşturma yaklaşımı olarak sosyal bilgiler. R. Turan, A. M. Sünbül & H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar içinde* (1. Baskı, ss. 341-357). Ankara: Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Sönmez, Ö. F. & Kılıçoğlu, G. (2016). Değerlendirme boyutu ile sosyal bilgiler programları (1924-2005). *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 36-49.
- Şahin, Ç. & Ersoy, E. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yeni İlköğretim Programındaki Ölçme-Değerlendirme Konusundaki Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Algıları. Çukurova Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 363-386
- Şimşek, N. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Kullanılması: Nitel Bir Çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(21), 149-168.
- Tay, B. (2007). Öğrenme stratejilerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi dersinde akademik başarıya etkisi. *Milli Eğitim*, 173, 87-102.
- Yalçınkaya, E. (2010). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanma düzeyleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 1558-1571.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

- Yılmaz, A. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme sürecinde kullandıkları soruların Bloom Taksonomisine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, K. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde ölçme ve değerlendirme. C. Öztürk. (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretilmi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s.431-515). Ankara: Pegem Akademi.